

László Béla – Bárczi Zsófia – Komzsík Attila

A nyitrai magyar pedagógusképzés ötvenöt éve (1960–2015)

Történeti előzmények

Az első világháborút lezáró békeszerződések részeként a szövetséges hatalmak külön kisebbségvédelmi kiegészítő szerződéseket kötöttek az utódállamokkal, így Csehszlovákiával is. Az 1919. szeptember 10-én aláírt Saint Germain-i szerződés többek között arra is kötelezte Csehszlovákiát, hogy a nemzeti kisebbségek számára biztosítsa az anyanyelven való oktatást, amely az alkotmány részeként az 1920. február 29-én hozott nyelvtörvényben jutott kifejezésre.¹ A nyelvtörvény rögzítette azt az elvet, hogy a nemzeti kisebbségek számára létesített valamennyi iskolában az oktatás a kisebbség nyelvén folyik. Ez is csak általános elv volt, mivel rendeletekkel szabályozták, hogy hol, milyen típusú és tanítási nyelvű iskolák alapíthatók a nemzeti kisebbségek részére. Ezzel kapcsolatban hatályba lépett egy törvény Csehország, Morvaország és Szilézia területén, Szlovákiára vonatkozó külön rendeletet azonban nem adtak ki.

Trianon után a magyar felsőoktatási intézmények néhány éven belül megszüntek Csehszlovákiában. A pozsonyi Erzsébet Tudományegyetemet, a jogi kar kivételével, még 1919-ben bezárták. Az eperjesi és selmecebányai akadémiák Magyarországra költöztek, a kassai gazdasági akadémia feloszlott, bár a jogi 1922-ig még működött.² Az első Csehszlovák Köztársaságban megkezdődött a közoktatás átszervezése és nacionalizálása is. A magyar tanítási nyelvű iskolák számának csökkenésébe a területi rendezésen kívül ez is belejátszott. A csehszlovák hatalom az 1919. május 27-én kelt 293/1919. sz. tc. kihirdetésétől fogva a középiskolai rendszer egységesítésére törekedett.³ A korabeli értelmezés

¹ 122/1920 Sb. Zákon ze dne 29. února 1920 podle § 129 ústavní listiny, jímž se stanoví zásady jazykového práva v republice Československé, online: <http://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=1703&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

² Popély Gyula, *A felvidéki magyar oktatásügy helyzete 1918–1945* = Kalligram, II. évf., 1993/12., 103–115., online: <http://www.kalligram.eu/Kalligram/Archivum/1993/II.-evf.-1993.-december/A-felvideki-magyar-oktatásügy-helyzete-1918-1945>

³ Popély Gyula, uo.

szerint csupán a különböző gimnázium típusú iskolákat tekintették középiskolának, a tanítóképzőket és az egyéb szakiskolákat már nem.⁴ A magyar tanítóképzők száma már az 1918/19-es tanév végére lecsökken 18-ról 12-re, amiből 3 Kárpátalján működött⁵. Az 1919/20-as tanév végére a 12 magyar tanítóképzőből csupán egyetlen teljes szervezettségű marad meg.⁶ A pozsonyi (női) tanítóképző intézet négy osztállyal működött, ezen kívül Ungváron is fennmaradt a rutén nyelvű tanítóképző intézet részeként egy csonka, két osztállyal működő (női) magyar tanítóképző.⁷ Az 1933/34-es tanévben a pozsonyi magyar tanítóképzőnek – amelyet az Orsolya-rend működtetett – 160 hallgatója volt, ezt egészítette ki a szlovák (ugyancsak Pozsonyban működő) tanítóképző magyar tagozata, 162 hallgatóval. A magyar tagozat 1926/27-es tanévben kezdte meg működését.⁸

Az általános pedagógushiány a református felekezethez tartozó iskolákban volt a legerősebb, ezért 1935-ben Komáromban, a kassai konvent rendelkezése értelmében megnyílt a Szlovenszkói és Ruszinszkói Egyetemes Református Egyház koedukált tanítóképző intézete.⁹

A Kassai Kormányprogram alapján a Szlovák Nemzeti Tanács 1945. májusi határozatával a szlovák és ukrán tanítási nyelvű iskolákon kívül minden más nemzetiség iskoláit megszüntette. Ezt követően Szlovákiában három éven keresztül semmilyen magyar nyelvű iskola nem működött, és magyar nyelvű oktatás sem folyt. Az 1948. februári hatalomváltás után Szlovákia legmagasabb végrehajtó szerve, a Megbízottak Testülete határozatot fogadott el, amely engedélyezte a magyar nemzetiségű gyermekek számára az anyanyelvű oktatást.¹⁰

A magyar iskolák 1948-ban kezdődő megnyitásával egy időben jelentkezett a pedagógushiány is. A harmincas évek végén működő mintegy 2300 pedagógusból ekkor alig több, mint 100 maradt Szlovákia területén, hiszen a magyar tanítók az elsők között szerepeltek a kitelepítési és bűnvádi listákon.

Az ötvenes években a tanítóhiány pótlására már a felsőoktatás jegyeit magukon viselő tanfolyamok keretén belül kezdődött meg a tanítók képzése. Így Pozsonyban 1950. július 10. és augusztus 19. között megszervezték az első magyar hathetes tanítóképző tanfolyamot a magyar iskolák részére 9 csoportban

⁴ Popély Gyula, uo.

⁵ Neuhofer, Rudolf, *Střední školství v prvých deseti letech československé republiky po stránce organizační*, Praha 1928, 14.

⁶ Neuhofer, i.m., 16.

⁷ Neuhofer, i.m., 20–21.

⁸ Popély, uo.

⁹ Fedinec Csilla, *A kárpátaljai magyarság történeti kronológiája 1918–1944*, Fórum Intézet – Lilium Aurum Könyvkiadó, Galánta – Dunaszerdahely, 2002, 236.

¹⁰ Laco Novomeský erre a rendeletre utal 1948. november 11-én a Megbízottak Testülete előtt megtartott, a szlovákiai magyarok anyanyelvi oktatásainak kérdését taglaló beszámolójában. In: *Iratok a csehszlovákiai magyarság 1948–1956 közötti történetéhez I., Válogatás a csehszlovák állami és pártszervek magyar kisebbséggel kapcsolatos dokumentumaiból*, FONTES HISTORIAE HUNGARORUM, 4., szerk. Popély Árpád, Fórum Kisebbségkutató Intézet/Fórum inštitút pre výskum menšín, Somorja/Šamorín, 2008, 81–84.

307 résztvevővel, és az óvodák számára 5 osztályban 165 résztvevővel. E tanfolyamok képesítést nem adtak, a résztvevőknek tovább kellett tanulniuk a pedagógiai irányzatú dolgozók felsőbb iskoláiban vagy más tanítóképzőkben.

További négyhetes tanítói tanfolyam volt a gimnáziumot végzett magyar fiatalok számára 1950. július 20. és augusztus 16. között, amelyen 46 érettségivel rendelkező fiatal vett részt. E tanfolyamok szervezésével Hartman József és Ozorai Ferenc pedagógusokat bízták meg.

Pozsonyban 1951-ben 40 óvónő részvételével újabb hathetes tanfolyamot szerveztek.

Az óvónők képzésére 1952-ben további, immár négyhónapos tanfolyamot indítottak Füleken, amelyet 44 hallgató végzett el.

E tanfolyamok sorozatában az utolsót, s egyben a legértékesebbet Szabó Imre pedagógus vezetésével az 1952/1953-as tanévben bonyolították le Ótátrafüreden és Trencsénteplicen. A tízhónapos tanfolyamot 120 hallgató végezte el.

E tanfolyamokon 722 személy készült fel a pedagógusi pályára. A Szlovákiában maradt és tanítói állást vállaló mintegy 110 tanítóra is lehetett számítani a magyar iskolák megnyitásakor. Ezen kívül 70-re tehető azoknak a szlovákiai magyar főiskolai hallgatóknak a száma, akik tanítói állást vállaltak. Így mintegy 900 magyar pedagógussal indult el Szlovákiában 1950-ben a magyar nyelvű alap- és középiskolai képzés.

1950-ben Pozsonyban és 1953-ban Rozsnyón megnyíltak a magyar tanítóképző gimnáziumok, 1952-ben Komáromban pedig az óvónőképző gimnázium.

Mindenekelőtt a magyar pedagógusképzést szolgálta a Comenius Egyetemen 1951-ben megalakított Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék is.

Az egyre súlyosabb felső tagozatos és középiskolai tanárhiányt volt hivatott enyhíteni az 1951/1952-es tanévben a Comenius Egyetem Pedagógiai Karán 5 tanulmányi szakon 44 hallgatóval megindult magyar tanárképzés. Az évenként egymást követő átszervezések miatt a tanárképzést a Pozsonyi Comenius Egyetem Pedagógiai Karától 1953-tól az újonnan alakuló Kétéves (szlovákul: Vyššia pedagogická škola), illetve Négyéves (Vysoká škola pedagogická) Pedagógiai Főiskolák vették át, amelyek felső tagozatos, illetve középiskolai tanárokat képeztek. A Négyéves Pedagógiai Főiskolán Pozsonyban csupán néhányszor indítottak egy-egy magyar csoportot középiskolai tanári szakon, de 1956-ra ezt is megszüntették. Ez után 1980-ig Szlovákiában a magyar nyelv és irodalom szakon kívül más szakokon középiskolai tanárképzés magyar nyelven nem folyt. A pozsonyi Kétéves Pedagógiai Főiskolán azonban a legszükségesebb szakokon volt magyar felső tagozatos tanárképzés.

A magyar tanítási nyelvű középiskolák tanárhiánya végül is úgy enyhült, hogy az egyetemeken egyre több magyar fiatal szerzett tanári diplomát és – levelező hallgatóként – a szlovákiai és magyarországi egyetemeken egyre több felső tagozatos tanár szerezte meg a középiskolai tanári diplomát.

Az 1959-ben zajló újabb átszervezések folytán megszűntek a pedagógiai gimnáziumok és a pedagógiai főiskolák. A helyükbe lépő Pedagógiai Intézetek – 1964-től önálló Pedagógiai Karok – átvették az alsó tagozatos tanítók és felső tagozatos tanárok, tehát az alapiskolai pedagógusok képzését. A középiskolai

tanárképzés pedig visszakerült az egyetemekre. A pedagógiai gimnáziumokban, a két- illetve négyéves pedagógiai főiskolákon körülbelül 400 óvónő és alsó - tagozatos tanító, s körülbelül 350 felső tagozatos és 150 középiskolai tanár szerzett diplomát magyar vagy részben magyar nyelven.

Az első harminc év Nyitrán

Nyitrán az 1959-ben megnyílt Pedagógiai Intézet volt hivatva ellátni az alapiskolai tanító- és tanárképzést a magyar iskolák részére is. 2004-ig a pozsonyi egyetemi magyar nyelv és irodalom szakos tanárképzésen kívül Szlovákiában állami intézményben csak Nyitrán volt magyar nyelvű tanító- és tanárképzés.

A Nyitrai Pedagógiai Intézetben 1960-ban gyakorlatilag két egyenrangú tagozat szerveződött, az egyik szlovák, a másik magyar nyelven. A kiegyensúlyozott fejlesztésben Jozef Pastiernek, az intézet akkori igazgatójának kulcs-szerepe volt. 1960-ban a magyar tagozatra 212 nappali hallgatót vettek fel, és 29 főiskolai oktatóval indult meg a magyar nyelvű képzés. 1963-ra gyakorlatilag mindkét tagozat kiépült, kialakult a magyar nyelvű képzést biztosító, tanszéki lebontásban is megfelelő tanári kar. Ekkor már 60-65 tanár oktatott magyar nyelven. Az 1962/63-as tanévben a nappali hallgatók száma elérte a 661-et. Nyitrán az első 24 tanító szakos hallgató 1962-ben végzett. 1963-ban pedig az első 142 tanár szakos hallgató vehette át oklevelét, s tovább folyt a tanító szakos képzés is. Nyitrán, az 1964-től Pedagógiai Karrá átnevezett főiskolán, egészen 1974-ig folyamatosan, a magyar iskolák igényeinek megfelelő számban és szakpárosításokban képeztek alapiskolai tanítókat és tanárokat. A végzős hallgatók száma 1969-ig átlagban 140 körül mozgott. A hetvenes években viszont már a magyar tagozaton átlagban 80, a nyolcvanas években pedig már csak 30 körül volt a végzős hallgatók száma.

Gólyaavatás Nyitrán az 1960-as évek végén

A Nyitrán folyó magyar pedagógusképzés kiegyensúlyozott, konszolidált időszaka 1974-ig tartott. Ugyanis ebben az évben hirdettek meg utoljára magyar tagozatra a még teljesnek mondható szakpárosításokban felvételi vizsgákat. 1978-ban a Nyitrai Pedagógiai Kar magyar tagozatán a tanárképzést megszüntették, tanári szakokat már csak elvéve nyitottak, az oktatás szinte teljes mértékben szlovákul folyt. 1975-ben, 1976-ban, illetve 1978-ban még meg-

nyitottak néhány szakot szlovák nyelv és irodalommal, illetve orosz nyelv és irodalommal szakpárosításban (többnyire polgári neveléssel vagy magyar nyelv és irodalommal, esetleg idegen nyelvekkel) de e szakokon már mindent szlovák nyelven oktattak. E szakokon 1979 és 1994 között 235 hallgató végzett. A nyolcvanas évek második felében indítottak néhányszor kis létszámú csoportokat a természettudományi szakokon is, de az itt végzett hallgatók száma 1979-től 1994-ig nem haladta meg a 30-at.

Csupán az alsó tagozatos tanítói szakon volt folyamatos a magyar nyelvű képzés, de ott is alacsony, 20–25 körüli hallgatói számmal. 1981-től 1990-ig a magyar tagozaton mindössze 71 hallgató szerzett diplomát tanári szakon.

Szlovákiában 1977-ben vezették be az öt évig tartó, az 5–12. évfolyamok oktatására képesítő egységes tanárképzést. Az önálló pedagógiai karokon és az egyetemeken egyforma, felső tagozatos és középiskolai tanári diplomát lehetett szerezni. Ettől kezdve a Nyitrán végző magyar pedagógusok az alapiskola felső tagozatára és a középiskolára is megkapták a képesítést. Innentől fogva beszélhetünk ismét – 25 év után újból – magyar nyelvű középiskolai tanárképzésről is.

A nyitrai magyar pedagógusképzés feltételei ez alatt az idő alatt lényegesen leromlottak. A hallgatók számának nagymértékű csökkentése mellett 1989-re a magyar oktatók száma is a felére apadt. Ebben az időben a teljes leépítés megakadályozása és a magyar nyelvű képzés átmentése volt az elsődleges feladat. A nyolcvanas években már nyilvánvalóvá vált, hogy az ilyen kismértékű magyar pedagógusképzés mellett hamarosan súlyos pedagógushiány lép fel a magyar alap- és középiskolákban. Itt kell kiemelni a Csehszlovákiai Magyar Kisebbség Jogvédő Bizottságának a magyar nyelvű pedagógusképzés megmentése érdekében kifejtett tevékenységét. A bizottság több esetben foglalkozott a problémával, és lényegesen hozzájárult ahhoz, hogy a hatalom végül is a magyar pedagógusképzést minimális szinten ugyan, de megtartotta.

A szlovákiai magyarság alap- és középiskoláinak létét fenyegető pedagógushiány és a belső, tarthatatlan, rendezetlen viszonyok miatt a kar magyar hallgatói és tanárai követelték a kar vezetésétől, hogy állítsa vissza az 1978 előtti állapotokat. A kar vezetésének elutasító magatartása miatt a magyar tanárok és hallgatók 1988 tavaszán petícióval fordultak az állam és a párt legfelsőbb szerveihez. A petíciót két tanár és csaknem valamennyi magyar hallgató aláírta. Ennek hatására bizonyos engedményeket tett a kar vezetése, többek között 1989-ben kétszeresére emelte a magyar tagozatra felvett hallgatók számát. A nyitrai magyar pedagógusképzés fejlesztésére azonban csak az 1989-es novemberi rendszerváltozás után nyílt igazi lehetőség.

A nyitrai főiskolán 1962-től 1978-ig, tehát 17 év alatt 1847 hallgató szerzett diplomát a magyar pedagógusképző szakokon. Ebből 377 hallgató alsó tagozatos tanítói, 1470 pedig felső tagozatos tanári képesítést szerzett.¹¹

¹¹ *A nyitrai magyar pedagógusképzés negyvenöt éve. Oktatók és az intézményben végzett hallgatók névsora 1960–2005*, Konstantin Egyetem, Közép-európai Tanulmányok Kara, Nyitra, 2005, 24–114.

A megszüntetés időszakában, tehát 1979-től 1994-ig (16 év alatt) már csupán 652 magyar pedagógus végzett; közülük 417 volt tanító és csak 235 tanár.¹²

Diáktalálkozó az 1980-as évek végén.

A rendszerváltástól a kar alapításáig

Az 1989-es rendszerváltás után Nyitrán új lehetőségek nyíltak a magyar nyelvű pedagógusképzés előtt. A kar új vezetése – a kar élére visszatérő Jozef Pastierrel – azonnal hozzálátott a magyar tagozat teljes kiépítéséhez. Az évenként felvett hallgatók száma 180 körül mozgott. A magyar tagozat vezetésének sikerült elérni, hogy a hirtelen növekedő számú magyar hallgatóság anyanyelvű oktatására a kormányzat 35 főiskolai oktató felvételét engedélyezze. 1990-ben 186 hallgatót vettek fel a magyar tagozat első évfolyamába és 20 magyar főiskolai oktató került a katedrákra. Az 1991 februárjában azonban a kar élére került dékán a fennmaradó 15 magyar oktatói állást már csak szlovák nyelven oktató tanárokkal töltötte be. Ennek ellenére a lényegesen megerősödött magyar tanári kar megteremtette az egyes tanszékeken a magyar nyelvű oktatás alapvető feltételeit. Csaknem minden szakon megnyíltak a magyar tagozati csoportok, és a magyar tagozat hallgatóinak száma – annak ellenére, hogy 1993-tól egyre inkább érezhető a magyar nyelvű képzés visszaszorításának szándéka – az 1995/96-os tanévben elérte a 753-at. Ez a nyitrai magyar pedagógusképzésben 2003-ig a legmagasabb hallgatószámot jelenti.

Mindeközben a Nyitrai Pedagógiai Kar is átalakul. 1992-ben a Nyitrai Pedagógiai Főiskola nevet veszi fel, és 1993-tól immár három karral működik. A főiskola a 324/1996-os törvény értelmében egyetemi státuszt nyer,¹³ ettől az

¹² Uo., 115–146.

¹³ 324 ZÁKON NÁRODNEJ RADY SLOVENSKEJ REPUBLIKY z 23. oktobra 1996, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 172/1990 Zb. o vysokých školách v znení zákona

évtől kezdve Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem (továbbiakban „NyKFE”) néven működik tovább.

A változások a magyar tanárképzést is érintették. A Humán Tudományok Karán és a Pedagógiai Karon az új vezetés felszámolta a magyar tagozat keretében működő tanári szakokat, és erősen korlátozta a magyar nyelvű oktatást és vizsgáztatást is. Ez a magyar hallgatók számának lényeges csökkenéséhez vezetett.

A magyar pedagógusképzés, a magyar nyelvű oktatás és vizsgáztatás visszaszorítására kidolgozott rektori elvek elfogadása ellen írásban tiltakoztak a magyar tanárok. A tiltakozást 1997-ben 51 magyar tanár írta alá. Az új helyzetben mindenekelőtt a nevelési tantárgyak, a zene, a rajz, valamint a testnevelés szakos tanárképzés került hátrányos helyzetbe, de ugyanerre a sorsra jutott a történelem, a pedagógia, a pszichológia, a filozófia stb. szakos magyar tanárképzés is. A Természettudományi Kar vezetésének bölcsessége mentette meg ebben az időben a magyar tanárképzést. E karon 1990 után is – a földrajz kivételével – minden szakon ugyanazon a szinten maradt meg a magyar tanárképzés. Ez szolgáltatta az újbóli kibontakozás alapját.

A magyar pedagógusképzés kereteinek eme második megnyirbálása ahhoz vezetett, hogy a hallgatók száma az 1995/96-os tanév 753 főjéről (619 nappali, 134 levelező) az 1999/2000-es tanévre 480-ra (425 és 54) csökkent, ami 4 év alatt több mint 36%-os leépítést jelent. Minimálisra csökkentették a magyar óraadó tanárok számát is, és az egyetemről eltávozott magyar tanárok helyére gyakran szlovákokat vettek fel. Ily módon folyamatosan csökkent a magyarul tanított órák száma.

Az eddigiekből kitűnik, hogy a magyar nyelvű pedagógusképzés leg-súlyosabb problémája a folyamatosság hiánya, és a szakok megnyitásának rendszertelensége volt.

1990 és 1999 között a magyar tanárképzés kérdésének megoldására több különböző javaslat született, ezek némelyike rendszerszintű megoldást kínált volna – például az egyetemi szenátusban eredetileg jóvá is hagyott Nemzetiségi Kultúrák Kara –, ám az egyetem belső feltételei, valamint a kedvezőtlen politikai körülmények miatt nem sikerült őket megvalósítani. Az átfogó, és a magyar kisebbség érdekeit maradéktalanul szolgáló megoldás helyett részmegoldások születtek, s a magyar nyelvű oktatás szabályozása jó esetben is a tanulmányi rend és a vizsgaszabályzat járulékos elemeként jelent meg csupán. Míg végül a magyar pedagógusképzés tagozati szervezeti formája 1997-ben jogilag teljesen megszűnt.

Az 1999 tavaszán hatalomra kerülő új egyetemi vezetés hozzáállása a magyar pedagógusképzéshez – Daniel Klivanec rektorral az élen – lényegesen kedvezőbb volt, mint a korábbi vezetése. A magyar tagozat újjáéledt, ezúttal Magyar Szekció megnevezés alatt. Nagy előrelépést jelentett, hogy az egyetem státútumába hét év után újból bekerült a Magyar Szekció létét és strukturáját rögzítő rész, és az, hogy saját státútuma szerint fog működni. Negyven év óta

Národnej rady Slovenskej republiky č. 41/1994 Z. z. a o zmenách názvov niektorých vysokých škôl

először lett biztosítva jogilag a teljes körű magyar pedagógusképzés. A Magyar Szekciónak is megvoltak a maga választott szervei, és pedig az Egyetemi és Kari Tanácsok, bár ez utóbbiak jogköre a gyakorlatban végül nem terjedt túl a tanácsadói szerepen.

2000 tavaszán, 40 év alatt először, saját önkormányzati testületeket választhattak a Magyar Szekció tanárai és hallgatói. A Magyar Szekció kari tanácsait a Filozófiai Karon Jalecz Mária, a Pedagógiai Karon Pomsár Zoltán, a Természet-tudományi Karon pedig Gál Tibor vezette. A Magyar Szekció Egyetemi Tanácsának 9 tagja volt, elnöke László Béla, tagjai Teleki Ilona, Jalecz Mária, Pomsár Zoltán, Bohony Pál, Gál Tibor tanárok, valamint Dohányos Róbert, Miklós László, Zupkó Tamás hallgatók. Kmet' Tibor pedig rektorhelyettesként képviselte a magyar pedagógusképzés érdekeit az egyetem vezetésében.

Az 1999-től konszolidáltabb, biztonságosabb egyetemi körülmények között a Magyar Szekció hallgatóinak száma lassan ugyan emelkedett, de a nyitrai magyar pedagógusképzés iránti igazi bizalom és érdeklődés csak a Közép-európai Tanulmányok Karának létrehozásával állt vissza.

Egyetem- és karalapítási kezdeményezések.
A Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem
Közép-európai Tanulmányok Karának megalapítása

A szlovákiai magyar kisebbség körében a kezdetektől élt az akarat egy magyar felsőoktatási intézmény létrehozására, azonban a rendszerváltásig tudomásunk szerint sem kar, sem egyetem tervezete nem került az illetékesek asztalára. Az 1989-es fordulat után újból felélénkültek a kezdeményezések egy önálló magyar egyetem alapítására. Már 1990 januárjában kidolgozásra került a komáromi Jókai Mór Egyetem tervezete tartalmi, szerkezeti, anyagi vetületeivel együtt. Az akkori törvények szerint egyetemet csak a prágai Szövetségi Gyűlés (azaz a parlament) hozhatott létre. Néhány héten belül azonban nyilvánvalóvá vált, hogy az összetételében gyorsan változó törvényhozás ilyen egyetem megalapítására már nem vállalkozik és nem is alkalmas. A készülő új főiskolai törvény a felsőoktatási intézmények létrehozásának jogát Szlovákia területén a szlovák törvényhozás hatáskörébe kívánta helyezni. Ennélfogva a Jókai Mór Egyetem létrehozásának esélyei a Szövetségi Gyűlésben már 1990 februárjára szertefoszlottak, és szinte teljesen ki lehetett zárni azt, hogy a szlovák törvényhozás önálló magyar főiskolát vagy egyetemet alapítana a közeljövőben. Ezért – magyar körökben – átmeneti megoldásként előtérbe került egy kar létrehozásának a terve. A magyar tanító- és tanárképzésre épülő kar létrehozására a Nyitrán folyó pedagógusképzés keretében megvoltak a személyi feltételek (megközelítőleg 700 hallgató, 63 magyar főiskolai oktató).

A NyKFE keretén belül létrehozandó kar tervezetét 2000-ben követte a magyar Oktatási Minisztérium megbízásából készült, a Selye János Egyetem alapítására vonatkozó tanulmány.

A NyKFE-n 1999-ben dolgozták ki és fogadták el az egyetem hosszú távú fejlesztési tervezetét, amely szerint az egyetemen az oktatás szerves részét képezi a magyar és más nemzeti kisebbségek iskolái részére folyó pedagógusképzés.

1998-ban a Magyar Koalíció Pártja (MKP) is a hatalomra kerülő kormánykoalíció tagja lett. A kormányprogramban szerepelt a kisebbségi nyelveken folyó pedagógus- és teológusképzés, valamint a kulturális szakemberek képzésének megoldása megfelelő intézményes szinten a létező egyetemek keretében. E kormányprogram teljesítése érdekében hozta létre a nyitrai egyetem a már említett Magyar Szekció önkormányzati kereteit. Az MKP a kormányprogramba foglaltakat viszont önálló egyetemi kar létrehozásaként értelmezte. Ezt az elképzelést támogatta a 2001. január 24-én elfogadott 58-as számú kormányhatározat¹⁴, amelyben a kormány javasolja a NyKFE-nek egy önálló kar lehető legrövidebb időn belül való létrehozását pedagógusok, népművelők és kulturális szakemberek magyar nyelvű képzésére, és ehhez anyagi támogatást is kilátásba helyez.

A Szlovák Köztársaság kormányzati képviselőinek közreműködésével a nemzetközi szervezetek is kezdeményezően lépnek fel a fakultás létrehozásának érdekében.

Már 2001. január 22–23-án hivatalos látogatást tett a NyKFE-n az EBESZ magasrangú delegációja, Max van der Stoellal az élen.

Egy évre rá, 2002. január 24-én az EBESZ új komisszára, Rolf Ekeus és delegációja szintén hivatalos tárgyalásokat folytat az egyetem vezetésével a kar alapításáról.

Közben 2001 tavaszán és őszén az oktatási miniszter és az egyetem rektora egymás után kétszer is vegyes bizottságot hoz létre a kar tervezetének kidolgozására. E bizottságokban az MKP képviselői paritásos arányban vesznek részt. Az elkészített tervezetet 2001. december 3-án az egyetem Magyar Szekciójának tanárai és hallgatói jóváhagyták, és ezáltal beindulhatott az egyetemen belül a kar megalapításának jogszerű folyamata.

A NyKFE Szenátusa 2002. július 1-jén jóváhagyta az MKP képviselői által is elfogadott kari tervezetet. Az Akkreditációs Bizottság 2003. október 2-án beleegyezett a kar létrehozásába és ennek alapján az egyetem Szenátusa 2003. november 10-én jóváhagyta a Közép-európai Tanulmányok Karának megalapítását. Ennek alapján az egyetem rektora a 131/2002 sz. főiskolákról szóló törvény 10.§-nak 4. és 22.§-nak 5. bekezdése alapján¹⁵ 2003. november 11-i hatállyal kiadta a Közép-európai Tanulmányok Karának Alapítólevelét, amelyben meghatározta azokat a képzési területeket, amelyeken a kar kifejtheti oktatói tevékenységét. A kar indulásakor jogosultságot kapott a magyar nyelvű alsó tagozatos tanítóképzésre és a közismereti tantárgyak felső tagozatos, ill. középiskolai tanárképzésére. Ezenkívül a hungarológia szak is beindult a karon. A rektor Dr. László Béla egyetemi tanárt bízta meg a kar megszervezésével.

¹⁴ UZNESENIE VLÁDY SLOVENSKEJ REPUBLIKY č. 58 z 24. januára 2001 k rozpracovaniu odporúčania zmiešanej slovensko – maďarskej komisie na vytvorenie podmienok na zabezpečenie prípravy pedagógov pre školy s vyučovacím jazykom maďarským, kultúrnych a osvetových pracovníkov v maďarskom jazyku utvorením vhodnej inštitucionálnej úrovne v rámci existujúcich vysokých škôl v SR

¹⁵ 131 ZÁKON z 21. februára 2002 o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Az egyetem akadémiai szerveinek döntése alapján 2004. márciusától létrehozták a kar akadémiai közösségét, amely még márciusban megválasztotta akadémiai szenátusát, az pedig a kar dékánját. A szenátus elnökévé dr. Árki Zsuzsannát, dékánná Dr. László Bélát választották meg, aki 2004–2008 között töltötte be a dékáni tisztséget. A kar jelenlegi dékánja (2008-tól) Dr. Komzsi Attila. 2015-től az egyetem tanulmányi ügyekért felelős rektorhelyettese is a kar oktatója, Dr. Baráth László.

Közép-európai Tanulmányok Karának épülete

Az oktatás 2004 szeptemberében kezdődött meg a karon.¹⁶ A karra a hallgatók egyéni kérelmek alapján kerülhettek át az egyetem többi karáról, az elsősök pedig már eleve ide jelentkeztek. Így állhatott elő az a különleges helyzet, hogy az új karon egyszerre öt évfolyamban kezdődhetett meg a képzés, összesen 814 hallgatóval és 41 oktatóval. A nyitrai magyar pedagógusképzés 55 éves történetében 2006-ban volt a legtöbb végzős hallgatónk, szám szerint 192. Ekkor még, az alapító okirat szellemének és az akkori akkreditációs előírásoknak megfelelően a tanárképzés minden szakon folyhatott a karon is.

A kar megalakulása körüli pár év a szlovákiai felsőoktatás történetének egyik legmozgalmasabb időszaka volt.¹⁷ Az új felsőoktatási törvényt 2002-ben fogadták el, a bolognai rendszerre való áttérés is erre az időszakra tehető. Ennek következtében az akkreditációs feltételekben is jelentős változások következtek be, a szakakkreditációról a tanulmányi programok akkreditációjára, az egyetemről pedig a karra tértünk át, ami a kar működésében gyökeres változást idézett elő. Ez kihatott a nyitrai magyar tanárképzés egészére is. 2005-ben a kar már

¹⁶ A kar magyar nyelvű honlapja: <https://www.fss.ukf.sk/index.php/hu/> Az egyetem honlapja: <https://www.ukf.sk/>

¹⁷ Ebben az időszakban Szlovákiában számos új felsőoktatási intézmény jött létre. A változások kedvezően hatottak a magyar nyelvű képzésekre is. A komáromi Selye János Egyetemen, a Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem és a pozsonyi Comenius Egyetem Magyar Nyelv és Irodalom Tanszéke mellett magyar nyelvű képzések indultak a beszercebányai Bél Mátyás Egyetem Hungarisztika Tanszékén és – 2011 után – az Eperjesi Egyetem Magyar Nyelv és Kultúra Intézetében is.

csak magyar nyelv és irodalom szakos tanárképzést hirdethetett meg szakpárosításban, ami jelentősen leszűkítette az alapításkor remélt, s az első évben meg is kapott jogköröket. Mindazonáltal magyar nyelvű tanárképzés karunkkal szoros együttműködésben az egyetem Természettudományi Karán is folyik, mégpedig matematika, biológia és informatika szakon.

A fent említett kedvezőtlen döntések következtében 2005-től kezdve sokáig csökkent a hallgatólétszám a tanári szakokon, s csak az utóbbi években figyelhető meg enyhe emelkedés. A tanár- és tanítóképzés viszonylagos népszerűtlensége a felsőoktatási tér teljes átalakulásán kívül a társadalmi környezet változásaival is összefügg.

A megváltozott feltételekre és igényekre reagálva a kar bővítette képzési kínálatát. Az új tanulmányi programok kialakításában szem előtt tartotta a szlovákiai magyarság, illetve a déli régió szükségleteit. Ennek megfelelően a tanító- és tanárképzés mellett karunk jelenleg a közép-európai térség kultúráját és nyelveit kiválóan ismerő kulturális szakembereket, kétnyelvű ügyvitel-szervezőket, több regionális és világnyelvet is bíró idegenforgalmi szakembereket, magyar–szlovák tolmácsokat és fordítókat is képez. Az akkreditált alap- és mesterképzéseken túl jelenleg két doktori program van a karon: a Hungarológia és a Magyar nyelv- és irodalom oktatáselmélete című programok – ez utóbbi szorosan kapcsolódik a tanárképzéshez.¹⁸

Hogy mit hoz a jövő, nem tudhatjuk. Arra a kérdésre, hogy Nyitrán ötvenöt év múlva lesz-e még magyar pedagógusképzés, ismerve a szlovákiai magyar közoktatás jelenlegi nehéz helyzetét, azt válaszolhatjuk: ha lesznek magyar alap- és középiskolák, Nyitrán is lesz magyar pedagógusképzés.

Aranydiploma átadó ünnepség 2015-ben

¹⁸ A kar képzési kínálatát itt találhatók: <https://www.fss.ukf.sk/index.php/hu/akkreditalt-tanulmanyi-programok>